

Επιμέλεια: Βαγγέλης Κασσαβέτης

Η τουρκική οικονομία καταρρέει

Μολονότι το χτύπημα του Εγκέλαδου στο ανατολικό Αιγαίο φαίνεται εκ πρώτης όψεως να φέρνει τις δύο γείτονες χώρες πιο κοντά με κοινό παρονομαστή τις απρόσμενες καταστροφές σε Σάμο και Σμύρνη, ο Τούρκος Πρόεδρος δεν λησμονεί να εκδώσει αλληπάλληλες Navtex. Όλα αυτά την στιγμή που η τουρκική λίρα φτάνει στο ιστορικό ζενίθ της υποτίμησής της, καθώς μέρα με την μέρα προκύπτουν νέα αντι-ρεκόρ ισοτιμίας. Πολλοί είναι αυτοί που παρακολουθούν με άγχος την πορεία του εθνικού νομίσματος, εκτός ίσως από την ίδια την κυβέρνηση η οποία ακόμη και αν ανησυχεί, δεν επιθυμεί σε καμία περίπτωση να το δείξει.

Έχοντας εμπλακεί στρατιωτικά σε μέτωπα όπως το Αζερμπαϊτζάν, το Βόρειο Ιράκ, τη Λιβύη και τη Συρία, προβαίνοντας σε υβριστικούς χαρακτηρισμούς απέναντι στον Γάλλο Πρόεδρο και συνεχίζοντας ταυτόχρονα και ατάραχα τις αποστολές έρευνας στην ελληνική και κυπριακή υφαλοκρηπίδα, ο Ερντογάν αποδεικνύει πως, έστω παροδικά, βάζει υψηλότερα από την οικονομία την πολιτική θέση ισχύος της Τουρκίας στη διεθνή κονίστρα.

Πράγματι, η λίρα πέφτει με ρυθμούς πρωτόγνωρους φτάνοντας στις 8,5 £ ανά αμερικανικό δολάριο \$ τις πρώτες μέρες του Νοέμβρη. Το τουρκικό νόμισμα έχει από την αρχή του έτους κατά 1/3 απολέσει την ισχύ του. Αντικρίζοντας αυτή την πτωτική τάση ο Ερντογάν, σε ομιλία του στην πόλη Βαν, σπεύδει να κηρύξει έναν νέο πόλεμο, αυτόν της οικονομικής απελευθέρωσης. Ρίχνει το βάρος και αποκαλεί διαβολικό το τρίπτυχο ισοτιμία, πληθωρισμός και υψηλά επιτόκια με απώτερο σκοπό να καθησυχάσει τον λαό του και ιδίως τους οπαδούς του, επιδεικνύοντας ενδιαφέρον και για την έως τώρα παραμελημένη οικονομία της χώρας.

Όση δύναμη και πυγμή και να διαθέτει ο Πρόεδρος, τα γεγονότα μιλούν από μόνα τους και τα λεγόμενα Erdoganomics φαίνονται να μην αποδίδουν στον βαθμό που θα ήθελε ο επινοητής τους.

Τα χρόνια προβλήματα που συσσωρεύονταν στην τουρκική οικονομία κατά την πάροδο των τελευταίων ετών, γίνονται ολοένα και πιο εμφανή και είναι πιθανό να εντείνουν την επερχόμενη κρίση. Έτσι, ο αυξημένος εξωτερικός δανεισμός κυρίως από την Ισπανία και την Ιταλία είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Πλησιάζοντας τα όρια της χρεοκοπίας, ελλοχεύει κατά συνέπεια ο κίνδυνος πέραν την εγχώριας οικονομικής κατάρρευσης να επηρεαστούν αλυσιδωτά και πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες. Ναι μεν αυτός αποτελεί δικλίδα ασφαλείας απέναντι σε τυχόν επιβολή κυρώσεων (sanctions) από την ΕΕ, αφού στις σημερινές συνθήκες του ελεύθερου εμπορίου και των διευρυσμένων διεθνών οικονομικών σχέσεων η οικονομική κρίση μιας χώρας δεν συμφέρει ουδένα, από την άλλη δε αποκλείει την πιθανότητα οιασδήποτε οικονομικής βοήθειας εκ μέρους των χωρών της ΕΕ, μολονότι αυτές είναι ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Τουρκίας.

Ταυτόχρονα, η επιμονή του Ταγίπ Ερντογάν να διατηρεί πάση θυσία τη συναλλαγματική ισοτιμία κατά το δυνατόν σταθερή, χωρίς να επιτρέπει στην Κεντρική Τράπεζα της χώρας να αυξάνει τα επιτόκια, αναπόφευκτα συμβάλλει στη εξάντληση των τουρκικών συναλλαγματικών αποθεμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση νομισματικής κρίσης που ως επί το πλείστον επιβαρύνει τον ιδιωτικό τομέα και αυξάνει το ήδη διευρυμένο δημόσιο χρέος της χώρας από τα πολλά ανοικτά μέτωπα στα οποία έγινε ήδη αναφορά.

Βρισκόμενος στο απροχώρητο με αυτή την κατάσταση, ο Ερντογάν υποχωρεί. Είναι γεγονός ότι επέτρεψε στην τουρκική Κεντρική Τράπεζα να αυξήσει - έστω και δειλά - τα επιτόκια τους τελευταίους μήνες. Αυτό όμως δεν αρκεί, διότι η τουρκική λίρα έχει πληγωθεί βαθιά. Έτσι προβαίνει σε μια κίνηση απελπισίας, όπως εκτιμούν πολλοί αναλυτές. Στη μεγαλύτερη μεμονωμένη πώληση χρυσού της τελευταίας εικοσαετίας από την Τουρκία, προσπαθώντας να προλάβει ό,τι σώζεται και κυρίως το τραπεζικό σύστημα της χώρας.

Στο μεταξύ, μια εβδομάδα ακριβώς μετά την έντονη πτωτική τάση, παρατηρείται ξαφνική άνοδος της τάξης του 6% στην ισοτιμία της λίρας με το δολάριο. Την στιγμή που τα τουρκικά μέσα προτιμούν να διατηρήσουν σιωπηρή στάση, δυτικοί αναλυτές αναζητούν τους λόγους αυτής της εξέλιξης. Εκτιμούν πως οφείλεται στη διπλή αποχώρηση Υπουργού Οικονομικών, γαμπρού του Ερντογάν, και διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας. Η αντίδραση αυτή της αγοράς πιθανόν να αντικατοπτρίζει τη σύμφωνη γνώμη των επενδυτών. Οι αντικαταστάσεις μπορεί να έδρασαν θετικά, αλλά δεν οδήγησαν ακόμα σε ριζική μεταβολή της νομισματικής πολιτικής μέχρι τώρα μολονότι υπάρχουν μερικές ενδείξεις ότι άρχισε να προσαρμόζεται στην πραγματικότητα.

Παράλληλα, η ανεργία των νέων, που ήταν ήδη σοβαρό πρόβλημα, φτάνει πλέον στο 25% στην όμορη χώρα και μπορεί να φέρει ανατροπές στην πολιτική αναμέτρηση που έχει προγραμματιστεί για το 2023. Έτσι, η κατάρρευση της τουρκικής λίρας και της οικονομίας γενικότερα, σύμφωνα με πολλούς αναλυτές, μπορεί να, προκαλέσει και μια σοβαρή πολιτική κρίση που θα αυξήσει την ογκούμενη πολιτική αντίθεση ενός μεγάλου τμήματος του τουρκικού λαού προς το πρόσωπο του Προέδρου Ερντογάν.

Μελετώντας τα στατιστικά δεδομένα της εξασθένησης της λίρας, είναι πανθομολογούμενο πως οι ενδείξεις δύσκολα μπορούν να ιδωθούν ως αισιόδοξες και ελπιδοφόρες. Εάν συνεχιστεί η φθίνουσα πορεία του νομίσματος με τους ίδιους ρυθμούς είναι πολύ πιθανό να επέμβει το ΔΝΤ και να επιβάλει μνημόνια και capital controls. Από την άλλη το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ που χρονοτριβεί, ενδεχομένως να επηρεάσει την ισοτιμία της λίρας με το δολάριο, αλλά και την εν γένει οικονομική ανάπτυξη ή μείωση του GDP (Gross Domestic Product).